

Reddet på åbent hav

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1125

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Jesper Clemmensen og Ole Sønnichsen

Reddet på åbent hav

Lindhardt og Ringhof, 300 sider, ill. 299,95 kr.

Verdens største redningsaktion

Forfatterduoen Jesper Clemmensen og Ole Sønnichsen har med skarp sans for alle mulige kilder – både skriftlige og mundtlige – hentet den utrolige historie om vietnamesiske bådflygtninge. Da Saigon i 1975 stod for fald, spredte panikken sig – både blandt vietnameserne og amerikanerne. Man måtte ud af landet inden kommunisterne erobrede det. Det er en på alle måder voldsom og dramatisk fortælling skrevet med en fornem penneføring.

Af Erik Ingemann Sørensen

"Clara Mærsk" – redningsskibet for flere tusind vietnamesiske bådflygtninge - fotograferet ved indsejlingen til New York. Skibet var 164 meter langt og 25 meter bredt. Foto: HPN

Det er den 2. maj 1975.

"Det må være vigtigt. Ellers bimler telefonen ikke i kaptajnens kahyt klokken lidt over syv om morgenen.

Et kig ud ad vinduet afslører intet ildevarslende for Anton Olsen. Skyfrit, ingen dønninger, nærmest havblik ... I den anden ende er den 34-årige overstyrmand Torben Blichfeld. Han fortæller skipperen, at Gnisten – som telegrafisten hedder i den daglige sømandsjargon – har modtaget et SOS.

Nødmeldingen kommer fra et sydvietnamesisk skib ... Skal vi gå mod den opgivne position?" vil overstyrmanden vide.

"Ja, gør det", svarer Anton Olsen uden tøven.

Sekunder senere, klokken 7.25, drejer "Clara Mærsk" 180 grader og stævner for fulde 23 knob mod positionen i vest..." (s.14f.).

Så dramatisk er indgangen til fortællingen. Jeg kan supplere med, at intet skib må sidde et SOS eller Mayday overhørig. Der er en international forpligtelse til at lægge alt andet til side og komme den nødstedte til undsætning så hurtigt som overhovedet muligt.

Så er de to storytellere ellers i gang. De er i stand til at bevare denne stilistiske form hele bogen igennem. Det skal der lyde en endog meget stor tak for. Det holder læseren naglet til bogen. Den er ganske enkelt "ikkellæggefrasisigbar". Et mærkværdigt ord, som jeg nyligen læste i en anmeldelse af en bog. Men konstruktionen er så sigende, at jeg tillader mig at bruge det til denne anmeldelse.

Da Saigon blev erobret

Tre dage tidligere var der blevet sat definitivt punktum for Vietnam-krigen. Det skete, da Nordvietnams soldater trængte ind i den Sydvietnamesiske hovedstad Saigon. På samme tid, som man kunne høre de amerikanske helikoptere evakuere både amerikanske soldater, civile, hjælpere fra Sydvietnam og tilfældige borgere der havde kunnet kæmpe sig frem til taget på den amerikanske ambassade, hvor helikopterne landede igen og igen. Man antager, at over 50.000 personer blev reddet i flyvningerne fra Sydvietnam og ud til de amerikanske flådefartøjer, der lå i nærområdet. Rent faktisk er der tale om historiens største helikopterredninger. Men. Ikke alle kom med.

Der er lavet et program, der omhandler denne situation. Det kan ses her:

(https://youtu.be/LA3uV_YXZAK?si=ator3wq_BYDJ8ImO)

Der udspandt sig hjerteskrærende scener. Mennesker, der blev nægtet adgang eller bare ikke havde kræfter nok til at forcere hegnene. Scener vi også så, da amerikanerne og deres allierede i al hast forlod Kabul, medens Taliban trængte frem.

På næste klip ser man mennesker, der klatrer op på den store amerikanske transportflyver, der forlader Kabul, i naiv tro tro på, at de kan sidde der, til maskinen lander et sikkert sted.:

(https://www.youtube.com/watch?v=cylY_Ig1Uwo)

En af de allersidste helikoptere tager flygtninge med. Læg mærke til, det er en helikopter, der tilhører "Marine Corps". Det var især dette elitekorps, der blev sat ind. Og det var også de sidste, der fløj ud. Foto: HPN.

Angsten for hævnen

De to storytellere fortsætter med vibrerende nerve og går tilbage til den 29. april 1975. Om eftermiddagen: "Luy Ngoc Pham var i vildrede. Hvilke flugtveje var der egentlig tilbage? Var det overhovedet sikkert at bevæge sig udenfor? Og hvordan skulle han gribe det an, hvis de tog afsted? Den 55-årige sømand vandrede rastløst rundt i sit lille toetagershus i udkanten af Saigon og vejede mulighederne op mod hinanden." (s.18).

Senere hedder det: "Varmen hang tungt i gaderne og var med til at skabe en klaustrofobisk fornemmelse af panik og kollaps. Monsunregnen bragte ingen lettelse, når den flere gange om dagen slog sine tunge regndråber ned over byen. Fugtigheden var så påtrængende, at vandet dampede fra træer og buske. Imens talte folket om genopdragelseslejre, henrettelser og tortur, når nordvietnameserne kom..." (s.19).

Var der nu belæg for disse rygter? Forfatterne skriver: "Da kommunisterne under Tet-offensiven i 1968 indtog Hué, Vietnams gamle kejserby, endte det med deciderede nedslagtninger af tusindvis af mennesker. Nogle blev henrettet, andre levende begravet – og den slags overgreb og forfølgelse ville med sikkerhed gentage sig, mente mange på gaden i Saigon." (s. 19f.)

Et af de mest dramatiske billeder fra Tet-offensiven. Der er senere kommet et udsagn, der fortæller, at politichefens familie kort forinden var blevet henrettet af den Vietcong, der her bliver skudt. Det vidste man ikke dengang. Billedet var derfor med til at øge modstanden mod krigen. Foto: HPN.

Fornem formidling kontra opremsning

Der findes et uoverskueligt antal statistikker om Sydvietnams fald. Det enkelte menneske forsvinder fuldkomment i disse nøgterne opremsninger af tal. Men. Situationerne, de har befundet sig i, eksisterer ikke. Det var præcis dette, Bertold Brecht skrev om i digtet "En læsende arbejder spørger":

"Cæsar slog gallerne.

Havde han i det mindste ikke en kok med sig?

Filip af Spanien græd, da hans flåde

var gået ned. Var der ellers ingen, der græd?

Frederik den Anden sejrede i syvårskrigen. Hvem sejrede foruden ham?

Hver side en sejr.

Hvem lavede maden til sejrsgildet?

Hvert tiår sin store mand.

Hvem betalte omkostningerne?"

("Svendborger Gedichte", 1939, oversat af Otto Gelsted).

Jesper Clemmensen og Ole Sønnichsen rammer virkelig tankerne bag Brechts digt. Bogen igennem oplever vi nærmest med alle sanser dramaet så tæt på, som var vi selv til stede. Det er en præstation af de helt store. Andet er der ikke at sige til det. Men lad eksemplerne tale.

De sejrende nordvietnamesere kører frem mod det endelige slag om hovedstaden Saigon. Foto: HPN

"klokken fire om morgenen den 29. april hørte Luy Ggoc Pham en hvislende lyd efterfulgt af en tordnende eksplosion. Det var raketter. Og missiler. Kaptajnen kastede sig fladt ned på jorden og forsøgte at finde dækning til sig selv og familien...". (s.23).

"Ky-Tu Dang sad på taget af en hvid Toyota Corolla og klamrede sig til den store radioantenne, der var monteret på taget, mens bilen trillede stille gennem Saigons gader med slukkede lygter for at vække så lidt opsigt som muligt... Krigen havde været noget de voksne talte om. Eller noget, der foregik i fjernsynet eller i radioen. Men nu var de tider forbi, så meget forstod han, også selv om der for en 13-årig dreng var et element af spænding i at sidde på taget af en bil, der begav sig ind i mørket uden at vide, hvad der ventede rundt om det næste gadehjørne..." (s.31f).

"Der er forbandet mange ombord, tænker den 19-årige styrmandsaspirant Søren Andersen. Folk står pakket på dækket, på broen, sidder i masterne, nogle kravler endda uden på rælingen. Hvordan i alverden skal han og hans kolleger bære sig ad med at hjælpe dem, spørger han sig selv. Jo tættere Clara Mærsk kommer havaristen, jo mere uhyggelig føles situationen. Der er underligt stille i luften. Ingen brise, ingen brusende søgang, ingenting, bare en trykkende, fugtig hede og tusindvis af fremmede ansigter, der stirrer på hinanden." (s.124).

De to forfattere har en fin sans for fortællingens virkemidler. Nogle steder skriver de i datid, andre formulerer de sig med den historiske præsens. Det er markante skillelinjer for mange historikere. De tager afstand fra den historiske præsens og understreger, at den ikke fungerer i de rent faglige fremstillinger. Det er under alle omstændigheder forståeligt. Andre anvender gerne historisk præsens. I forvisningen om, at de derved rammer en bredere læserskare. Det er lige så forståeligt.

Vores sprog er truet i disse år. Engelske vendinger vinder mere og mere indpas. De unge er absolut ikke bange for at udfordre de klassiske dyder. Det er måske lidt sværere at forstå. Til gengæld er det ikke svært at forstå, at de to forfattere tilsyneladende har arbejdet med præcist sigte på, at bogen skal kunne læses af alle. Disse ambitioner er til fulde blevet indfriet. Flot.

De mange situationer i tid og sted.

Den ene voldsomme begivenhed efter den anden findes bogen igennem. Primært er de styret af det forpligtende SOS, som Truong Xuan udsendte med prikker og streger: "from master truong xuan/

Foto af Truong Xuan taget fra det danske skib. Billedteksten lyder: "De danske søfolk var chokerede over det syn, der mødte dem, da de anløb Truong Xuan og for første gang så den enorme menneskemængde stuvet sammen på dækket." Illustration fra bogen.

I stedet beslutter han sig for at lægge sig ind til flygtningeskibet, så folk kan gå eller springe over på det danske skib. [Forfatterne skriver, at de anløber flygtningeskibet. Det vil jeg nu ikke sige. Det er noget, man gør ved havne og steder, Her lægger man sig på siden af. I den ombæring må jeg også lige gøre opmærksom på, at på et skib hedder det ikke venstre. Det hedder bagbord.]

Alt skulle vel så kunne gå. Men nej. "Det dystre fylder allermest i bevidstheden hos søfolkene. Under hele sejladsen går førstestyrmand Svend Graversen rundt med en sitrende uro i kroppen. Først en frygt for brand i lastrummene, senere for sabotage. Begge ting kan føre til en katastrofe. Derfor er der konstant søfolk som bevogter indgangen til maskinrummet..." (s.167).

Der var vietcongsoldater blandt de mange flygtninge ombord på Truong Xuans Allerede ud for Saigon forekom der mystiske episoder. Og pludselig lækkede skibet. Senere blev huller i skibssiden endnu større. Men hvor var de nu? Hvad kunne de finde på? Den usikkerhed blev siddende under hele farten mod Hong Kong.

Næsten symbolsk er Clara Mærsk ud for den britiske kronkoloni den 4. maj – den dag hvor danskerne for 30 år siden erfarede, at besættelsen sluttede. Nu oplevede alle, hvordan der blev taget kærligt imod dem. De kritisk syge blev hentet i helikopter og fløjet til "British Military Hospital" – BMH – hvor personalet gik i gang med behandlingerne. Vietnameserne forlod skibet. Som en af de sidste gik Kaptajn Pham i land. "Selv om han ikke formelt spillede nogen rolle på det danske fragtskib, føler han, det er hans pligt at blive, til skibet er tømt. Forinden opsøger han kaptajn Anton Olsen og overstyrmand Torben Blichfeld på broen. Han giver de to mænd hånden og udtrykker sin taknemmelighed for deres redningsindsats. Anton Olsen er tavs. Men overstyrmanden tager ordet. "Vi gjorde bare vores pligt", siger han. "Måske bliver det dig, der en dag redder os". (s.191).

For kaptajnen og besætningen gik livet videre. Sammen med de opgaver, der påhvilede skibet som et led i A.P. Møllers verdensomspændende rederi.

Endestationen bliver Danmark

Tilbage i flygtningelejrene sad nu de mennesker, der havde været gennem så mange strabadser. Hvad skulle der nu ske med dem? Mange frygtede, at de ville blive sendt tilbage til Vietnam. Håbet måtte stå til USA, der havde kæmpet for deres frihed. Men nej. Dørene var lukkede. Forfatterne fortæller så, at den 22. maj 1975, "... melder Danmark officielt ud, at landet er klar til at tage imod 100 af de vietnamesiske flygtninge fra Clara Mærsk. Det forslår i realiteten lige så lidt som en skrædder i helvede.

Men der blæste nye vinde i Danmark. Ved valget i 1973 var Fremskridtspartiet kommet bragende ind i Folketinget med hele 28 mandater. [Det skete ved det såkaldte "jordskredsvalg"]. Her besad man ikke stilfærdighedens nådegave. Men flygtningene ankom med fly til København i slutningen af august. Her havde Høje-Taastrups konservative borgmester, Flemming Jensen, meddelt, at kommunen gerne ville slå dørene op for de 101. Han følte sig forpligtet af en udmelding fra partiet om, at "Danmark sådan set bør tage alle 3.628 flygtninge, der var ombord på Mærsk-skibet..." (s.219). Han sad forholdsvis sikkert i borgmesterstolen, men var også medlem af Folketinget, hvor han måtte kæmpe for at komme til orde.

Bebyggelsen Taastrupgaard. Som de fleste nye boligområder er dette også lavet i beton. Det var tidens mantra. Det fik efterhånden ghettolignende karakter. I 2024 begyndte man på en renovering af området. Bygninger blev revet ned, der blev etableret grønne områder med mere, så man kunne komme alle de negative sider til livs. Foto: Privat.

"De nye danskere ankommer til Taastrupgaard i turistbusser med dannebrogsgflag blafrende fra taget. Her er endeløse rækker af blokke i tre eller fire etager. 38 i alt, opført i 1972 efter inspiration af den schweiziske stjernearkitekt Le Corbusier, og hans tanker om de modernistiske boligcenter..." (s.224).

Der havde lydt voldsomme protester fra indbyggerne/beboerne. 150 havde endog skrevet under på en protest. Men det blev "de åbne arme", der sejrede, da busserne kom den 28. august 1975. "Hos flygtningene er der stor lettelse over ikke at blive mødt med fjendtlighed. "Jeg læste om det i en avis i Hong Kong. Det gjorde os meget bekymrede og urolige. For hvad skulle vi gøre? Vi har jo tabt alt og brudt broerne bag os. Vi skal begynde et helt nyt liv", som Le Thi Diem Hoa siger til Politiken.

Det er endnu en indlevende beretning om de mennesker, der endte med at komme til Danmark efter at være flygtet fra drab, tortur, nedværdigelse og det, der var værre.

Jeg husker tydeligt, hvordan de dukkede op i bybilledet – smilende og venlige, der gerne spurgte om vej. Som årene gik, etablerede mange af flygtningene sig med lokale butikker. De kom i byens skoler, lærte det danske sprog for så at uddanne sig. Og det ned en stor uddannelsesbredde.

Denne fremragende bog får en næsten glemt fortælling frem i lyset igen. Og som jeg har anført, så har de to storytellerne på baggrund af et utroligt gravearbejde skabt bogen så levende, at man undervejs glemmer både tid og sted. Adgangen til kildematerialet hos Mærsk blev den nøgle, der hjalp dem videre, de mange fotografier, samlet i klynger på blankt papir, støtter i den grad op om fortællingerne. Nævnes her skal også det persongalleri, bogen starter med. Man glemmer let de vietnamesiske navne, Så er det fint, at man lige kan slå disse små biografier op.

Der kommer mange bøger forbi mig i løbet af året. Det er stadig kun gået 1/3 del af det. For tidligt? Nej – det tror jeg ikke.

”Reddet på åbent hav – en dansk heltedåd i Vietnam-krigens sidste timer” står ganske enkelt og hamrer på døren, så den kan komme med i opløbet om ”Årets historiske bog”.

Det fortjener den til fulde. Fornem bog fra skrive-duoen Jesper Clemmensen og Ole Sønnichsen.

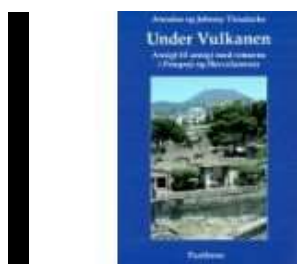
Et stort tillykke til dem og til Lindhard og Ringhof.

[Historie-online.dk, den 30. april 2025]

SE RELATEREDE ARTIKLER

**INTERVIEW -
INTRODUKTION TIL ET
HÅNDVÆRK**

UNDER VULKANEN

HOVSLAG FRA SLEIPNIR

Museumsnumre 123 - Bold og boldpil

Ole Mortensøn fortæller om de populære boldspil

TV-tips, uge 21, 2025

Blandt andet støder vi på Mozart i ugens flow-tv

